

élővilága. *Matematikai és természettudományi közlemények* 37: 1–264. – Kesselyák, A. (1937): A Kőszegi-hegység szárazföldi ászkarák faunája. *Állattani közlemények* 33: 142–148. – Kontschán, J. (2001a): A Bakonyvidék ászka (Crustacea: Isopoda: Oniscidea) faunájára új fajok. *Folia Musei historico-naturalis bakonyiensis* 18: 11–14. – Kontschán, J. (2001b): Adatok Majk (Észak-Vértes) magasabbrendű rák (Crustacea: Amphipoda et Isopoda et Decapoda) faunájához. *Folia historico-naturalia Musei matraensis* 25: 65–68. – Kontschán, J. (2001c): Magasabbrendű rák (Crustacea: Malacostraca: Amphipoda et Isopoda) dominancia vizsgálatok a Gaja-patak medrében és árterében, p. 36. In: Bíró, P. (ed.): *Vizeink ökológiai állapota: természetvédelem, vízhasznosítás*. XLIII. Hidrobiológus Napok, Tihany, 2001. október 3–5, 56 pp. – Schmöller, K. (1965): Ordnung Isopoda (Landasseln), pp. 22–26. In: Franz, H (ed.): *Bestimmungsbücher zur Bodenfauna Europas*. Lieferung 4, Akademie-Verlag Berlin, 186 pp.

KONTSCHÁN Jenő

MTA-ELTE Zootaxonómiai Kutatócsoport – MTM Állattára
H-1088 Budapest, Baross u. 13. E-mail: kontschan@zoo.zoo.nhmus.hu

Lithobius cyrtopus (Chilopoda: Lithobiomorpha, Lithobiidae), a magyar faunára új százlábú a Zempléni-hegységből

Lithobius cyrtopus (Chilopoda: Lithobiomorpha, Lithobiidae) from the Zemplén Mts new to the fauna of Hungary – One male specimen of *L. cyrtopus* was found in the Zemplén Mts (NE Hungary) at István-kút, in a beech wood. This is a mountain species in Rumania, but in N Europe it also occurs at lower elevations. A short description and an illustration of its features are given.

A faj egyetlen hím egyedét Hegyessy Gábor (Kazinczy Ferenc Múzeum, Sátoraljaújhely) gyűjtötte. Az állat a Zemplén-hegységből, az István-kútnál található montán bükkösből került elő, egyeléses gyűjtéssel, farönk kérge alól. A magyar faunából ismert *Lithobius*-fajok száma ezzel 27-re emelkedett.

A *L. cyrtopus* (Chilopoda, Lithobiomorpha, Lithobiidae) rövid jellemzése és a meghatározásában fontos bélyegek:

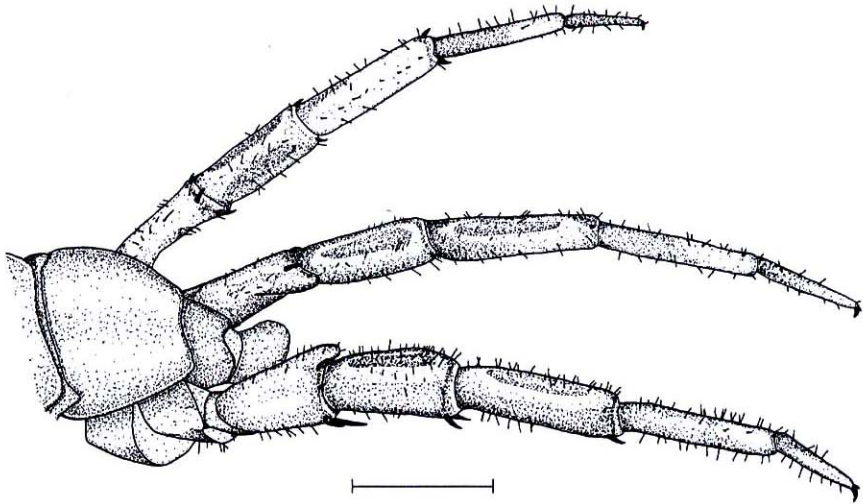
10–18 mm hosszú. A hát általában világosbarna, közepén hosszanti, sötétbarna csík húzódik. A fej valamivel rötesebb barna, középen és az elülső részén sötétebb. A csápok 37–42 ízből állnak, viszonylag hosszúak. A hasi oldal és a lábak farkóbbak. A 11. és 13. hátlemezek hátsó sarkain viszonylag gyengén fejlett háromszög alakú nyúlványok találhatóak, amelyek hiányozhatnak is (Matic 1966). A többi tergít esetében a sarkok derékszögesek ill. lekerekítettek. Az állkapcsi lábak alapíze 2+2 fogat hordoz. A 15. csípőnél hiányzik az oldalsó tüske, a láb csúcsi karma mellett viszont mellékkarom is található. A két utolsó pár láb tüskéképlete: 14.: 00311/01332 15.: 103²00/013 21. A nőstények gonopodáin a 2+2 sarkantyú rövid, kúpos; a belső pár kisebb a külsőnél. A hímek uszálylábain igen jellegzetes

bélyegek figyelhetők meg, melyek révén a faj könnyen és biztosan azonosítható: A 15. lábánál a prefemur disztális végén, dorzomediális helyzetben egy sarkantyúszerű kinövés található, mely túlnyúlik az íz hátulsó végén. A femur és a tibia dorzális oldalán egy-egy hosszanti barázda húzódik, valamint a femur barázdájának belső oldalánál esetleg egy sertéssel borított kis dudor is látható.

A faj meghatározásánál esetleg a nőstények *L. mutabilis* Koch, 1862 fajtól való elkülönítése okozhat gondot, de a *L. mutabilis* 11. hátpajzsán soha nem találunk nyúlványokat. Emellett a *L. mutabilis* esetében a gonopoda-sarkantyúk közel azonos méretűek, tehát a belső pár nem kisebb jelentősen a külsőnél, mint a *L. cyrtopus* esetében. A tüskézetben is megfigyelhető különbség: a *L. mutabilis* 15. láb tibiáján ventrálisan nem két, hanem három tüskét találunk és az íz dorzális oldalán is van egy tüske.

Az első hazai példány mindenben egyezik a fenti általános jellemzéssel. Csápízeinek száma 42, teste 12 mm hosszú, a 15. láb femurján három dorzális tüskét visel.

A faj eddig Romániából, Szlovákiából, Csehországból, Lengyelországból és Németország déli részéről volt ismert (Eason 1982, Kaczmarek 1979, Matic 1966). Románia területén Matic (1966) kifejezetten hegyvidéki fajként jellemzi, mely a tengerszint feletti 1000–2000 m-es régióban él és ritka, sehol nem fordul elő tömegesen, de a Kárpátok teljes romániai ívén megtalálható. Lengyelországban az alacsonyabb területeken is előfordul, és ott sem gyakori (Kaczmarek 1979). Érdekes, hogy a fajt nem csak a Tátrából, de két, a Csallóközben található égerláp-ból is jelezték Szlovákiában (Országh & Országhová 1995). Hazánk Csallóközzel

1. ábra. A *Lithobius cyrtopus* Latzel, 1880 hímjének testvége. A méretvonal hossza 1,0 mm

szomszédos területéről, a Szigetközből az eddigi kutatások során nem került elő (Dányi & Korsós 2002), és az 1992. évet követően alapos vizsgálatokkal sem sikerült a Csallóközben újabb egyedeit meglegelni (Ország & Orzághová 1995). A Zempléni-hegység további kutatásával a faj valószínűleg több helyről is elő fog kerülni, és az ország más tájain való felbukkanása sem kizárt.

A megtalált egyed 70%-os etanolban tartósítva, a Magyar Természettudományi Múzeum Állattárának Myriapoda Gyűjteményében került elhelyezésre.

Köszönetnyilvánítás – Ezúton is szeretnénk megköszönni Hegyessy Gábornak értékes zempléni gyűjtéseit, valamint Kontschán Jenőnek a cikk megírásában nyújtott segítséget.

IRODALOM

Dányi, L. & Korsós, Z. (2002): Eredmények a Szigetköz Lithobiomorpha- és Scolopendromorpha- (Chilopoda) faunájának kutatásában. *Folia historico-naturalia Musei matraensis* [in press]. – Eason, E. H. (1982): A review of the north-west European species of Lithobiomorpha with a revised key to their identification. *Zoological Journal of the Linnean Society* **74**: 9–33. – Kaczmarek, J. (1979): *Pareczniki (Chilopoda) Polski*. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 99 pp. – Matic, Z. (1966): Chilopoda, Anamorpha. *Fauna Republica Socialista Romania* **6**(1): 1–272. – Ország, I. & Orzághová, Z. (1995): Taxocoenoses of centipedes (Tracheata, Chilopoda) of the territory influenced by the hydroelectric power structures Gabčíkovo, pp 265–274. In: Mucha, I. (ed.): *Gabčíkovo part of the hydroelectric power project – Environmental impact review*. Faculty of Natural Science, Comenius University, Bratislava, 384 pp.

DÁNYI László és KORSÓS Zoltán
Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár
H-1088 Budapest, Baross u. 13.
E-mail: uakari@ludens.elte.hu

Phyllodromica harzi Chladek, 1977 (Blattoptera) faunára új csótány faj az Aggteleki Nemzeti Park (Jósvafő, Nagyoldal) területéről

Phyllodromica harzi Chladek, 1977 cockroach (Blattoptera) species from the Aggtelek National Park new to the Hungarian fauna – The occurrence of the blattoid insect *Phyllodromica harzi* Chladek, 1977 was ascertained in the Aggteleki National Park. This endemic species of the Gömör-Torna Karst region has been known only from Slovakia (formerly territory of North Hungary: Tornaalja, Pelsőc), some kilometres from the present border of Hungary.